

Makkot 5b

R' Mordechai Torczyner – rabbi@ecdj.info

טעות ר' יהודה בן טבאי

א. ערוך לנר מסכת מכות דף ה עמוד ב

ק"ק, ממנ"פ אם ידע ר' יהודה ב"ט דרשה דעד שיזומו שניהם איך הרג לעד א', ואם לא ידע למה אמר שהרג להוציא מלבן של צדוקים ולא מפני ובערת הרע מקרבך שהיא מ"ע לב"ד להרוג לחייבי מיתות?

וי"ל ע"פ מה שהקשה הריטב"א איך אירע מעשה כזה לאותו צדיק הא לא יאונה לצדיק כל און, ות"י שאותו עד בלא"ה כבר הי' חייב מיתה, ע"ש. והנה כוונת הריטב"א נראה שהי' חייב לשמים, אבל ביותר י"ל שהי' חייב מיתה ב"ד אחרת כגון שבאו עדים שחלל שבת, וא"כ הי' ר"י ב"ט יכול לדנו על זה אבל בחר לגמור דינו על עדות דהזמה להוציא מלבן של צדוקים ובפרט דהזמה צריכה הכרזה בכל ישראל ועי"ז יתפרסם הדבר, ומכל מקום קאמר ל"י ר' שמעון בן שטח שפכת דם נקי כיון שעדיין לא נגמר דינו לחלול שבת שבזה נחשב כחי לכל דבריו, ואפילו הוזמו עדיו שהזימו אותן נהרגין עליו כדאמר רבא לעיל בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש וכו' ע"ש:

א"נ י"ל ביישוב קושיא זו ע"פ מה דאמרינן בחגיגה (טז ב) "לרבנן דס"ל דר' יהודה בן טבאי הי' אב"ד, מי מורה בפני נשיא?" ומשני [דמעולם לא פסק בעצמו אבל עכשיו הוא קבל על עצמו] "דאפילו לאצטרופי לא." ולכאורה אכתי יקשה דלמה הורה ריב"ט שהי' אב"ד בפני נשיא להרוג עד זומם? ולרש"י שם הוקשה זה ולכן פי' שלא הי' אז ר"ש בן שטח שם. אכן לכאורה אינו מספיק זה דלמה לא המתין על הנשיא? ולכן י"ל **דודאי בשאר דין הי' ממתין ריב"ט על הנשיא, אכן אירע הדבר במעמד הצדוקים ונתיירא שמא ילכו וליכא פרסום בדבר ולכן נתאמץ להרוג מיד קודם שבא הנשיא, וזהו דקאמר אם לא הרגתי עד זומם פי' אף שלא הי' מוטל עיקר עלי רק על הנשיא:**

ב. חדושי הרמב"ן מסכת חולין דף ז עמוד א

הא דאמרינן בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן. יש ששואלין עליה והרי ר' ישמעאל מגדולי ישראל היה וקרא והטה כדאיתא בפ"ק דשבת, ובמס' מכות גבי יהודה בן טבאי איכא... ועוד דאמרינן ביבמות (צ"ו ב') גבי ר' אליעזר "וקרעו את התורה בחמתן. קרעו ס"ד?! אלא נקרעה ספר תורה בחמתן, והיה שם זקן אחד ואמר להם תמה אני אם לא יהיה בית הכנסת [זן] ע"ז והיה," זו תקלה גדולה!

ור"ת ז"ל היה אומר שאין אומרים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן אלא **בדבר אכילה שגנאי הדבר** כמו שאמרו בגיטין (ז' א') שהרי אדם גדול הטיל אימה יתירה בתוך ביתו והאכילוהו דבר גדול האכילוהו ס"ד השתא בהמתן של צדיקים וכו', אבל באיסורין לא, ואין בטעם הזה לא טעם ולא ריח, ועוד דאמרינן בפ' [האשה] שנתארמלה (כ"ח ב') והעלו עבד לכהונה על פיו העלו ס"ד השתא בהמתן של צדיקים וכו'.

ורבינו נ"ר פי' בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה לאחרים על ידם, כחמורו של ר' פנחס בן יאיר שהרי לא היתה מצווה בכך אבל שלא להכשיל הנותנין לא רצתה לאכול, ור' מאיר נמי כיון שבפני אחרים אכל אלו היה איסור בדבר תקלה לאחרים היא שהרי התיר [רבין] את בית שאן על ידו, וכן שחיטת כותי שאכל ר' אמי הרי באו להתירה על ידו, אבל בדבר עצמו אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. ויפה פירש, אלא שהוקשה לי הא דאמרי' פ"ק דנדרים (ט' א' ושם י' א')...

ויש לתרץ שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים כלל **בשוגג**, שבא ליטהר מסייעין אותו, אבל ר' ישמעאל פשיעה היתה לו בדבר שלא חשש לדברי חביריו להחמיר, ור' אליעזר וחביריו שנקרעה ספר תורה על ידן מתוך שבאו לכלל כעס באו לכלל חטא שכל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו (נדרים כ"ב א'), ודר' יהודה בן טבאי שהרג עד זומם שמא מחויב לשמים היה אותו האיש וזימנו הקב"ה ליהודה בן טבאי לפגוע בו כי הוא מעשה דראב"ש (ב"מ פ"ג ב' ע"ש), שהרג אותו האיש ונשתטח על קברו ויצא קול ואמר לו אל ירע לך הוא ובנו באו על נערה המאורסה ביום הכפורים ואמר שישו בני מעי שישו...

ג. חדושי הריטב"א מסכת מכות דף ה עמוד ב

וא"ת והיאך באת תקלה ע"י צדיק זה דהא בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידן, וי"ל שהעד ההוא היה חייב מיתה מעבירות אחרות וכאותה שאמרו בפרק השוכר (ב"מ פ"ג ב') על רבי אלעזר ברבי שמעון הוא ובנו בעלו נערה המאורסה ביום הכפורים.

"On the word of two witnesses or [on the word of] three witnesses" (Devarim 17:6 or 19:15)

Tanna Kama	The relative size of the mazimin and zomimin sets is irrelevant
Rabbi Shimon	We only execute if the entire set of zomimin is guilty
Rabbi Akiva #1	We punish even the unnecessary part of the set of zomimin
Rabbi Akiva #2	In non-zomimin disqualifications, one bad witness ruins the set

נטפל לעוברי עבירה?

ד. נימוקי יוסף מסכת מכות דף ב עמוד ב

ועוד פירש הר"י בן גיא דאם הוזמו השנים אף על פי שלא הוזם הג' נעשו כולם זוממין וענש הכתוב השלישי שנטפל לשנים שעברו והעידו שקר כיצא בהן, אלמא שהב' הוזמו ולא השלישי, **דאילו הוזם הג' גם הוא היה נקרא עובר עבירה...**

ה. חדושי הרי"מ מסכת מכות דף ה עמוד ב

ותמוה מאד שלא העיד שקר איך יתחייב! וצ"ל כיון דבדיני נפשות צריך שיהיו רואין זה את זה, והעיד הג' על הב' שראו ג"כ, וכיון שהוזמו הב' א"כ הג' מוכחש מב' המזימים שהעיד שקר על הב' עדים שראו ולא ראו ועל זה הוי תרי בחד....

ו. חדושי הריטב"א מסכת מכות דף ה עמוד ב

ואפשר דפליגי בלהחמיר, דאע"ג דקתני ר' שמעון שאין נהרגין עד שיזומו כולם דמשמע שאם הוזמו כולם שנהרגין כולם [וכמו ר' עקיבא], התם בשבאו כולם ביחד, אבל אם השלישי בא בפני עצמו פטור, ובא ר"ע ואמר שאפילו בא אחרי כן בפני עצמו חייב כיון שנטפל לעוברי עבירה.

ז. שעורי ר' שמואל מסכת מכות דף ה עמוד ב

ר"ע אומר לא בא השלישי להקל עליו אלא להחמיר עליו וכו'. יעוי' בריטב"א... והנה לכאורה זהו חידוש גדול, דהרי בד"נ אחר כ"ד אינם מצטרפים וכמבואר ברמב"ם פ"ד מעדות ה"א, ונמצא שהוא רק ע"א שאין הגמ"ד על פיו כלל אלא עפ"י השנים הראשונים, וא"כ מהכ"ת שיהא השלישי חייב משום דנטפל לעוברי עבירה בעלמא?!

אמנם באמת הכי איתא במס' אבות דר"נ פ"ל, ר"ע אומר כל המדבק בעוברי עבירה אף על פי שלא עשה כמעשיהם ה"ז מקבל פורענות כיו"ב וכו', כיצד שנים מעידין באחד ואומרים אדם זה הרג את הנפש ועד שלא נגמר דינו [כ"ה גיר' הגר"א] אחד רץ אחריהם ואומר יודע אני בעדות זו, אומרים לו בא והעד עדותך ונמצאו זוממים ונגמר דינם ליהרג, אף הוא נמצא זומם ונגמר דינו ליהרג וכו' עכ"ל. והרי מבואר להדיא כדברי הריטב"א, וזהו פירושא דאע"פ שלא עשה כמעשיהם, היינו דכיון דהוי רק ע"א ואינו מצטרף להשנים, א"כ הא לא נגמר הדין על - פיו כלל, ולהכי קרי ליה שלא עשה כמעשיהם, ואפ"ה מיחייב.